

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifidelium

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De precepto nono.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

atis et pudicis personis: quod nunquam vel raro talia proferunt: sicut in christum septimo nominant eo quod versatur in cordibus ipsorum. sicut patet in beato Ignatio martyre: qui in tormentis positus septimo ipsum nominavit. Et requisitus quare hoc nomen toties nominaret: dixit. Quia hoc nomen scriptum habeo in corde meo: et reticere non possunt. et tortores post mortem eius cor extraxerunt de corpore: et illud in partes sciderunt. et in qualibet parte fuit scriptum hoc nomen iesus aureis litteris. Ergo quilibet christianus se cauere debet a peccatis malis et scurrilibus et luxuriosis. Unde Isidorus de sermone bono. Valis sermones in ore christiani esse non debent. Hoc etiam ostendit apostolus dicens. Vester sermo malus ex ore vestro non procedat. Et merito: quod fuit dictum christi in euangelio. De omni verbo otioso redidituri sumus rationem. Multo fortius de peccatis scurrilibus et nocuis. Ergo merito quilibet nostrum debet a deo petere curam. dicens. Pone domine custodiam os meum: ut non delinquam in lingua mea. Et nota per conclusionem octavi precepti scilicet de falso testimonio quomodo falsi testes puniantur: quoniam in presentia: quoniam in futuro. Et de hoc pono tale exemplum. **A** Legitur quod quidam bonus homo iustus propter rigorem iusticie a quibusdam malis hominibus odiebatur: unde imposuerunt sibi falsa crimina que et iuramento confirmant eo quod non facile credebatur eis homines propter excellentiam vite illius boni hominis. Et primus ait: nisi ita sit: Certe proferam igne peream. Secundus dixit morbo regio ledar in toto corpore nisi ita sit. Tertius oculos perdam nisi ita res se habeat. Quod totum sic euenit illis propter peccatum perurij et falsi testimonij. Nam primus testis falsus mox a plaga ignis exustus est. Secundus a pedibus usque ad caput consumitur: quia putridus factus est. Tertius talia audiens et videns: et de seipso timens factum reuelavit: et postmodum cecus effectus est. Unde de hoc dicit Salomon Prover. 17. Falsus testis non erit impunitus.

De nono precepto.

Non concupisces rem proximi tui. Superius in septimo precepto prohibuit furtum: hic autem prohibet concupiscentiam cordis dicens. Non concupisces rem proximi tui. Et sciendum quod contra hoc preceptum faciunt decem genera hominum. **P**rimi sunt qui concupiscunt bona aliorum: et sciunt quod non possunt obtinere rem concupitam non persequuntur concupiscentiam. Si autem scirent se posse consequi concupitam: forsitan fortissime conarentur ad consequendam concupiscentiam in effectum. et isti taliter concupiscendo mortaliter peccant. **S**ecundi sunt qui aliena concupiscunt et cum omni conatu exteriori laborant per talia illicita obtinenda: que quantum non obtineant: peccant tamen mortaliter: quod apparet in fure et latrone per furtum et rapinam laborare: que licet in effectu non furent nec rapiant mortaliter tamen peccant et grauius quam primi. Si autem prauis conatibus appetitur appetita: adhuc grauius peccant ut patet in furtibus et latronibus rebus concupitam illicita obtinentibus. Et istis nunquam remittitur peccatum nisi prius restituatur ablatum ut Augustinus dicit. Dummodo tamen habeant facultatem restituendi. **T**ertij qui concupiscunt bona aliorum iniuste: et habent spem ea sibi possunt acquirere: sed non audent attemptare propter timorem corporis et honoris. Sed si scirent se posse euadere: persequerentur toto conatu: et sic non propter deum dimittunt: sed propter timorem et confusionem humanam. **Q**uarti sunt qui concupiscunt iustas res: sed ad malum finem: id est ad peccandum: ut puta ad vanam gloriam exercendam vel ad luxuriam: vel ad crapulam. Sicut ille diues de quo scribitur. Luce. vi. que epulabatur quotidie splendide. Ergo quem quis videret aliquem ludere pecuniam lucrari: vel usurarium usuram exercere vel videret superbia vestium: et sic de alijs. Et sic ad talem finem desideraret et sic ha

here diuitias: vt sic etiam contra deum
 posseryuere: peccat cōtra hoc p̄ceptum
 Et s̄m hunc intellectum non solum con-
 tra illud p̄ceptum faciūt illi qui aliena
 concupiscunt: sed etiam qui sua propria
 malez illicitē expendūt vt pomposi z vo-
 luptuosi tessarij z huiusmodi. ¶ **Q**uin-
 ti sunt qui cum nimio appetitu z amore
 afficiuntur ad temporalia quāuis nō in-
 iuste vellent ea acquirere: tamē quando
 ille appetitus z amor temporalium supe-
 rat vel p̄cellit amorem deiz appetitus
 proprie salutis: sic q̄ mens suffocatur ex
 toto: tales etiam grauiter peccant. S̄z
 heu plures sunt qui totum cor suū occu-
 pant cū talibz: sic q̄ raro vel nunq̄ d̄ dō
 vel p̄ria salute cogitāt. ¶ **S**exti
 sūt q̄ auare possident z retinēt sua iusta
 bona cum nimia tenacitate z cū insatia-
 bili cupiditate sic q̄ de supfluis paupi-
 bus non subueniunt s̄m iustum christi
 qui dicit Luce. xi. Quod superest date ele-
 mosynam. Et de his dicit Hermannus
 scilicet q̄ si superflua tenent que danda
 essent: tunc si ex tali tenacitate superfluo-
 rum alij magnam penuriam sustinerēt:
 vt puta qui teneret superfluum bladū:
 vinum vel h̄mōi vidualia vt cari⁹ vede-
 re posserynde multoz penuria z rerum
 charistia sequerēt: grauiter peccat. In
 necessitate ei extrema supflua tenacitas
 diuitū videt oīno esse in iniuriā pauperū
 Unde Ambrosius. Uniuersis creat⁹ est
 mundus: quem pauci diuites occupāt
 Unde Basilus super illud Luce. xij.
 hominis diuitis dicit. Nonne in q̄t sp̄-
 liator es qui dispensanda suscepisti pro-
 pria reputando. Est em̄ panis famelicū
 quem tu tenes. Audi tunica quā in con-
 clauī conseruas Discalceati calcei q̄ pe-
 nes te marcescunt: indigentis argentū:
 quod possides humatum. Unde Am-
 brosius in s̄mone: Non minoris est cri-
 minis habenti tollere q̄ cū possit indu-
 gentibz denegare. Ergo tantoz scias te-
 rige bona: quātis posses p̄stare z nol.

Sciendū tñ q̄ mgr̄ in cōpendio theo-
 logicē veritatis dicit. Cū quis retinet su-
 p̄flua ex insatiabili cupiditate: ē mortu-
 le p̄ccm. Et p̄cipuū signū talis affect⁹ ē
 q̄ quis reus poti⁹ putrescere sinūt apud
 se q̄ vtiliter alijs dispenset. Verbi gra-
 tia. sicut ille qui panem vel carnes z fruy-
 mentū vel h̄mōi cōestibilia perire per-
 mittit anteq̄ pauperibz erogare veller.
 Et hoc ex nimia paritate: q̄ timet sibi
 semp deficere. z q̄nq̄ talis vix audet s̄z
 suā necessitatē cōmedere. Et in h̄ silis ē
 bufoni de quo legit q̄ terrā comedit. et
 quādo caput sup terrā erigit: tñ timet
 sibi terrā adhuc deficere z tunc non pl⁹
 audet comedere de terra nisi in quantum
 potest cum vno pede tegere siue tollere.
 ergo qui libet possidens bona tempora-
 lia debet pauperibus cōdiuidere. Un-
 de Augustinus. Da christo in terris q̄
 tibi reddet in celo. Unde etiā Beda su-
 per Lucam. Non reprehenditur diues
 q̄ terram coluerit: vel fructus in horrea
 congregauit. sed q̄ fiduciam vite in illis
 posuerit: nec pauperibus erogauerit. vt
 ab eis reciperetur in eternis tabernacu-
 lis. Nota exemplum de diuitibus tena-
 cibus. Legitur q̄ quidē diues tempo-
 re famis ne audiret voces querulosas
 pauperū ad quādā suā hereditatē iuxta
 quādā aquā se trāstulit vbi p̄ nimia fa-
 me paup̄ popul⁹ clamās: eū secur⁹ ē p̄-
 pter sustentatōez. Quoz voces audies
 respondit. Non durabo cū istis canibz.
 Et sic fecit mēsam suā poni retro in ali-
 am camerā vbi tales voces audire non
 possit. Et statim quidēz armat⁹ pulsa-
 uit in porta dicens: Nunci⁹ dei sum et
 volo loqui dño vestro: Sed cū seruitoz
 de mādato dñi sut eū assereret tibi nō eē
 Respondit. Veneris. Nā in illam ca-
 merā ideo se trāstulit ne pauperūz cla-
 mores audiret: Et nūc ex parte dei ego
 cito eū vt cōpareat corā deo reddere ra-
 tionē de oībus temporalibz sibi cōmis-
 sis. Qui diues nox ad mortē infirmat⁹

De decimo

caris suis ad pñiam z ad cōfessionem
exhortabat artēti: q̄s ille audire rēnuic
h̄ dixit Ego ad iudiciū dī citat̄ cōparū
et ad et̄ nā dānatōem iudicat̄ sū sine oī
spe salutis: q̄ sicut nō exercui misericōdiam
z cōpassionē ad paupes xp̄i: sic eadē di/
stricōe sine misericōdia sentētiat̄ sū: z sic in
felice aīaz expirauit. z res z corp̄ z aīaz
pdidit. **Uñ Jacobi. 3.** Iudiciū fit ei sine
misericōdia q̄ hic nō facit misericōdiam. **S**e
primi sunt q̄ cupiscūt honorē z pulchri
tudine p̄ximi: honorē p̄t exaltatōem z
supbiam. pulchritudinem p̄t hoc vt
homīnib; placeant: z hoc est p̄c̄m. **S**z
si naturalit̄ quis appeteret pulchritudi
nem nō tñ d̄ deū p̄t hoc viuere veller:
sic q̄n̄ q̄ p̄t esse sine p̄c̄o. **O**ctauī sunt
q̄ famuluz vel ancillam p̄ximi sibi attra
hunt: cū tñ alias a fuitio recedere nō in
tendunt quod est phibitū in lege vt h̄
Exodi. 20. Nō cōcupiscas suum v̄l an
cillam. zc. **I**te est 3̄ legem nature: quia
hec est lex naturalis. **Q**uod tibi nō vis
fieri. videne feceris alteri. **E**t christ̄ in
euangelio. **Q**ue vultis vt faciant vobis
hoīes. zc. **E**rgo si tu h̄es famulū v̄l fa
mulā fidelē z non velles q̄ tibi q̄s eū vel
eam abstraheret: sic z tu p̄ximo teneris.
Nonī sunt q̄ nimio amore afficiūtur de
superbia: tamen infra deum: z h̄ ē ventā
le. **D**ecimī sunt q̄ appetunt aliena cū
voluntate conditionata: scilicet si possent
h̄e sine offensa dei z iniuria p̄ximi: z tūc
vel nullū vel tantū est ventāle p̄c̄m. siue
ralem z d̄tōem actualit̄ addant siue ha
bitualit̄ eā intendāt.

De decimo p̄cep.

Non concupiscas vxorem pro
ximi tui **U**bi prohibetur om
nis concupiscētia carnis. q̄ i
sexto p̄cepto phibuit actū car
nis: hic at̄ phibet z cupiscētia carnis.
Ubi sciendū q̄ hoc p̄ceptū faciunt
quattuor genera hoīm. **P**rimi q̄ de/
liberate concupiscunt z libent̄ ope actuz
perpetrarent si possibile ipsīs foret. z ta/
les contra p̄ceptum dei faciunt z pec/
cant mortalit̄. **U**erbi gratia. **S**i quis
vna die centū dom̄ intraret: z in q̄libet
domo z cupiscētia malā sibi p̄visum
acquireret: tot peccata mortalia acq̄re/
ret. **U**nde **Matth. 5.** **Q**ui viderit mu
lierē ad concupiscendā eam: itaz mecha/
rus est eam in corde suo. **S**z vt z cupiscē
tia transeat in affectū cordis z in consen
sum rationis. **E**t etiā si facultas affit fa
cere disponat: itā mechatrus est eā in cor
de suo. q̄ fm turayolūtas p̄ facto repu
tat̄. **S**cōdī sunt qui vellent z possent h̄
timent mundū z scādalum. **S**ed si sci
rent se posse latere in hoc actu: nec deus
nec sanctos nec salutem anime curarent
quin hoc potius p̄petrarēt. **E**t tales q̄
sic dimitunt: deū grauiter offendūt q̄
voluntas est deliberata ad actum illū.

B **T**ertij sunt q̄ non z cupiscunt
nec actū p̄petrarent volunt: sed faciunt vt
concupiscatur: vt multe mulieres. simi
liter z virgines que ad hoc selauāt z or
nant vt amabiliores fiāt. que non soluz
in plateis z choreis: imo etiā in ecclesia
corda viroz vulnerāt: dum eis nunc co
lore albo: nunc crubeo. nunc familiarit̄ col
loquio: nunc manū iniectio: nunc vul
tus compositione: nunc oculoruz lasciuia
intuitione laqueum z occasionem ruine
p̄stāt. **E**t tales qui sic non concupiscunt
nec actū facere volunt sed concupisci vo
lunt sūt occisores aīaz. **U**nd̄ **Bern̄.** in
fmōe. **N**onne videt tibi grauiorem ab
eo xp̄s sustinere persecutionē. qui sugge
stione maligna exemplo pernicioso scā
dali occasiōe ab eo puertit aīas quas re
redemit. q̄ a iudeo qui saguū eū effu
dit. **Q**uarti sūt q̄ non z cupiscunt
nec etiā actum facere p̄ponūt: sed tamē
delectātur in morosa delectatione cum
plena ratione z voluntate. **E**t talis moro
sa delectatio est peccatum mortale. **A**d
tra quod heu multi faciunt tā mulieres